

Biblioteamus : il Centro Culturale Polivalente di Cattolica / a cura di Annamaria Bernucci, Orlando Piraccini, Andrea Toscani. – Bologna : Bologna Univ. Press, cop. 2008.– 207 p. (Imagini e documentali)

ISBN 978-88-7395-336-4

Biblioteamus és Öregiskola, avagy többcélú művelődési intézmény más nemzeteknél és nálunk

Tartalomgazdag képes albumot adott kezembe a szerkesztő egy olasz kisváros többcélú kulturális központjáról, és hogy nagyobb kedvet adjon az ismertető megírásához, emlékeztetett arra, hogy lakóhelyemen is többfunkciós művelődési intézmény működik... Kézenfekvő lenne tehát az összehasonlítás?

Lássuk az olasz kisvárost! Cattolica városa Emilia-Romagna tartomány (tudják, Toszkána fölött van, de a másik oldalon, az Adria felé éri el a tengert, s ha Velence és Firenze között húzunk egy egyenes vonalat, Emilia-Romagnán megy át) délnyugati csücskében, Rimini és San Marino közelében az Adriai-tenger partján található. Sok kilométernyi, fürdőzésre alkalmas tengerpartja teszi Olaszország egyik népszerű fürdőhelyévé. Az albumban látott két légifelvétel városlátképe nyomán nem akartam hinni az interneten először talált adatnak, de az olasz wikipédia megerősítette: 2009. áprilisi adat szerint a város lakóinak száma 16 652 fő (azaz, valamivel több, mint kétszerese a Budapest északnyugati határától hat kilométerre fekvő Nagykovácsinak).

Nos, a *BIBLIOTEAMUS. Il Centro Culturale Polivalente di Cattolica* című album azért jött létre, mert 2008-ban a kulturális központ 25 éves születésnapját ünnepelték. A Biblioteamus betűszót (lefordítva: *könyvszínház*, azaz *biblioteca, teatro, museo*: könyvtár, színház, múzeum) alighanem erre az alkalomra találták ki, hiszen amúgy a CCP rövidítést használják, ezekkel a betűkkel ellátott egyik logóját akár háttérnek is letölthetem a netről. Érdekes az elnevezésről még néhány szót ejteni: a *centro culturale* = *kulturális* (de ha úgy tetszik, művelődési) *központ* teljesen világos és egyértelmű. Annál inkább irigylem a *polivalente* jelzőt. Magyar jelentése a nagyszótár szerint átvitt értelemben *többértékű, több célra felhasználható*; első jelentése pedig: több vegyértékű. A vegyérték pedig (emlékeim szerint) valami olyasmi, amivel egyik

elem a másikkal tud kapcsolódni, kötődni. Ez a kulturális központ tehát többfelé kapcsolódik (tud kapcsolódni), több értéket hordoz, több célja van, sokoldalúan használható – mondja róla az ünnepi megemlékezők egyike.¹

(A továbbiakban a „többcélú” kifejezést fogom használni az intézményre, mert ez jobban kifejezi ennek az olasz intézménynek a lényegét, és többet mond, mint a „többfunkciójú”, „többfunkciós” sőt, „multifunkcionális” kifejezés.) Kulturális élet – és könyvtár – persze az intézmény létrehozása, 1983 előtt is volt Cattolicában, ezt bizonyítja egyebek mellett a könyv két utolsó része, a visszaemlékezéseket és korábban elhangzott előadásokat közreadó, illetve a konferenciákat, összejöveteleket és egyéb, főként a rendszeres kulturális rendezvényeket soroló fejezetek. 1980-ban volt az első konferencia a könyvtár rendezésében „*Mit tesznek ma a filozófusok?*” címmel, melyet minden évben (megnyitását követően már az új központban) rendezett összejövetel követett a legkülönbözőbb, tágabb értelemben a filozófiához, illetve a művelődéspolitikához köthető elméleti kérdésekről. A könyvtárban – természetesen – megtalálható valamennyi konferencia videófelvétele (ebből az ünnepi kötetből persze nem derül ki, hogy mit tesznek az első rendezvények Betamax felvételeivel...). A legtöbb eseményről megjelent az elhangzott előadásokat tartalmazó kötet, de legalább egy-egy összefoglaló füzet a könyvtár, a kulturális központ, illetve hivatásos kiadók gondozásában.

Még korábbra, 1973-ig nyúlik vissza Cattolica másik jeles eseménye, ami a visszaemlékezők szerint úgy kezdődött: észrevették, hogy a tengerparti strandon mindenki krimi olvas. Ezt észrevenni nem volt nehéz, hiszen Olaszországban a krimik, rejtélyes történetek és hasonlók nemcsak nevükben *giallok* (azaz sárgák), hanem az ilyen könyvek borítója is hagyományosan sárga színű.) Innen az ötlet, ha már a városban – legalább is tengerpartján – krimi olvasnak, legyen ennek valami nyoma, legalább egy díj, a *Gran Giallo città di Cattolica*. A díj odaítélése, átadása és a körülötte kialakuló összejövetelek,

találkozók olyan fesztivállá nőttek, ami nem maradhatott meg az írott, nyomtatott krimi világában, hiszen a krimi, a rejtély a mozi világot is átszövi. 1981-re megszületett az 1979 óta létező nemzetközi könyv-, film-, tv-„giallo” fesztivál elnevezésére a *MystFest* betűszó. Az 1997-ig tartó sikeres fesztivál-sorozat nyomán a környező településekkel (Bellaria, Igea Marina, Rimini) és Emilia-Romagna tartománnyal közös döntés született egy adriai filmfesztivál létrehozásáról. Ám, az *Adriaticocinema* mindössze két éves tapasztalatai után Cattolica a *MystFest* felelevenítése mellett döntött, és 2000-ben megrendezték a *XXI. MystFestet* (mely valóban a huszonegyedik volt, ha a két adriait is beszámítjuk, ugyanakkor a 2000-ben rendezett fesztivál sorszáma egyúttal az új évszázadra is utalt, mégis – egyelőre – az utolsó bűnügyi filmfesztivál volt Cattolicában). Cattolicában tehát volt kulturális élet, volt könyvtár, színház és múzeum: mindegyik aktív a maga területén, és volt egy hatalmas, kietlen és kopár tér, leginkább parkoló és alkalmi vásárok színtere. Ide tervezte meg *Pier Luigi Cervellati* építész a város új kulturális központját, azt a nagyjából gyűrű formájú épületegyüttest, mely magába foglalja a város kulturális intézményeit, egy szabadterei „arénát” és kiegészülve a közösségi térré válást elősegítő terekkel és területekkel, sétára vagy megpihenésre hívó íves árkádsorral.

Ahhoz, hogy ebből a tervből 1983-ra felavatható legyen az épületegyüttes első, a könyvtárnak otthont adó szele, az 1970-es évek olasz művelődéspolitikai történései adták a háttérrel és hátszelet. A hetvenes évek – főleg az évtized második fele – mozgalmas korszak az olasz művelődéspolitikai történetében: az 1975-ben és 1977-ben elfogadott törvények decentralizálták, az egyes tartományok kezébe adták a kultúra ügyét; a művelődéspolitikai törvénykezéstől a kultúra-finanszírozáson át a kulturális közszolgáltatások szervezéséig minden a tartományok önálló hatáskörébe került. Az együttműködésre – régió-határokon túlnyúló, országos együttműködésre – „kényszerülő” könyvtárak esetében a „központi szolgáltatások” erősítése, a hatéko-

nyabb szabványosítás és szabvány-terjesztés, a *Firenzei Központi Nemzeti Könyvtár (Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze)* tárgyszójegyzékének feljavítása és használatának népszerűsítése, végső soron pedig a *Servizio Bibliotecario Nazionale* hálózatának kiépítése ellensúlyozta a tartományi szabályozások különbözőségét. A szóban forgó tartomány, *Emilia-Romagna* 1977-ben alkotta meg a többcélú művelődési szolgáltatások létrehozását célzó jogi szabályozást. Ennek következményeként váltak elérhetővé a „kulturcentrum” megtervezését (és létrehozását) lehetővé tevő – nem utolsósorban anyagi – források. A sors iróniája – mondja ünnepi köszöntőjében a könyvtári és dokumentum-javak tartományi főfelügyelője –, hogy avatására abban az évben (1983-ban) került sor, amikor a könyvtár került a tartomány művelődési irányítása figyelmének középpontjába. A főfelügyelő így idézi elődjének egy évtizedet jellemző szavait: „*Szemrebbenés nélkül átléptünk az 1972-ben még aktívan működő kölcsönkönyvtárak hálózatából a konzorciumokhoz, a 'polivalens kulturális centrumokhoz', és most visszatérünk a 'speciálizációhoz', azaz a könyvtárhoz*”.

Nagykovácsi intézménye – talán nem egyedül az országban – a községi könyvtár-általános művelődési központ-klubkönyvtár utat járta végig, hogy mostanra „közösségi ház és könyvtár” elnevezéssel működjön többfunkciós művelődési intézményként.

Az 1983-as tartományi „könyvtári törvény” egyik célja az is volt (folytatja a jelenlegi felügyelő), hogy áthidalja azokat a több oldalról is felpanaszolt torzulásokat, amelyek 1977 után bekövetkeztek, és komoly forrásokat is biztosított a megfelelő könyvtári szolgáltatások előmozdításához. Harminc év távlatából visszatekintve az 1977-es tartományi törvény (nem tagadva egyes megoldások és választások – főleg építészeti és urbanisztikai szempontú – kritikájának jogosságát) alapvetően pozitív növekedési folyamatot indított meg. Különösen a kis és közepes centrumok jutottak lehetőséghez, hogy a polgá-

rok kulturális tevékenységéhez és egyesületeik találkozásaihoz is helyet tudjanak biztosítani, ami különösen fontossá vált az utóbbi években egyre növekvő jelenség fényében, amit „részvételnek” neveznek. Cattolica kiemelkedően jó utat választott, amikor széleskörű, intenzív és kreatív kulturális kezdeményezést egy konkrét, élő intézményhez, a könyvtárhoz kötötte, majd az archívummal (Rimini környéke és a tengerparti fürdőkultúra dokumentációja fotók ezerein) és a 2001-ben médiatékává alakított *fonovideotékával* növekedett könyvtár mellé telepítette (egy épület-, illetve tér-komplexumba) a múzeumot és az 1996-ban felavatott színházat. (Álljon itt egy kritikai megjegyzés: a kötet szerkesztési hibája, hogy a szerzők láthatólag nem tudtak egymásról, így igen sok az ismétlődés az egyes írásokban, ugyanazokról az eseményekről, olvashatjuk ugyanazt, sokszor megfogalmazásukban sem különbözően.)

Így jött létre Cattolicában „a kultúra műhelye” – ezt a címen viseli a kötet a központot valójában bemutató fő része is. A többi szerző szerint a hetvenes években Olaszországban *a minőség forradalma* zajlott: a kultúra kilépett az olyan „arra hivatott” intézményekből, mint a múzeum vagy a színház, és helyéül maga „a város” kínálkozott, sokak által korábban tagadott ingyenes és közös hozzáférést is nyújtva. A laudációkat, visszaemlékezéseket és a „multifunkcionalitás” egy-egy elemét taglaló írásokat összeolvasva már-már valamilyen „aranykor” képe rajzolódik ki a hetvenes-nyolcvanas évek olasz művelődés-ügyéről: bölcs jogszabályok, kellő források és mindezeket okosan, célszerűen és világszínvonalon alkalmazó, felhasználó szereplők vannak a színen. A kultúra cattolica műhelye kapcsán az *Opéra Bastille* és a *Centre Pompidou* kerül említésre, nem teljesen indokolatlanul. Az épület – különösen a könyvtári rész – hangár jellege (az egy légtér, a tető teljes tartószerkezetének leplezetlen láthatósága, a nyitott lépcsők és a vaskorlátok) mind a *műhely*-jellegét hangsúlyozzák. Olyannyira, hogy a jeles reklámgrafikus és arcuattervező is (az épületegyüttes nyitott gyűrűre emlékeztető alaprajzából is kiindulva) ipari

jellegű, csapágszerű ábrákból jutott el az intézmény logójának tervezésekor a szabad kézzel, ecsettel rajzolt körbe zárt szabályos, egymást x alakban keresztező vonalhoz, ami szerepel a központ valamennyi kiadványán, legyen szó könyvről, röplapról vagy plakátról.

Nagykovácsi esetében is az épület adott ihletet a jelképhez, ám itt egyszerűbben, a főutca jellegzetes és népszerű épületének homlokzati képe, és – a település sváb múltjára való utalásként „gótbetűs” – Öregiskola felirat alkotja a logót. Ideje immár a nagykovácsi épületről is szólni, hiszen könyvtáralapításnál, bővítésnél, új helyre költöztetésnél mindig első kérdés, hogy újat építsenek, vagy régit – ilyenkor általában valóban régi, történelmi múlttal rendelkező, vagy éppen műemlék épületről van szó – újítsanak fel, alakítsanak át. Nagykovácsi első iskolájának (1870-ben épült, és 1929-ben kibővített) helyi védettséget élvező épülete az 1960-as években vált használaton kívülé, és állt fokozatosan romló állapotban a település hangsúlyos, központi részén, a főutcán, az új, majd kibővítve még újabb iskolával szemben, a templom közelében. Neve mint a népdal, úgy született; és szintén a folklór körébe sorolható a hasznosítását célzó ötletek jó része is, melyek szerzőtlenül terjedtek a lakosság körében. Más ötletek befektetői szándékként, ismét mások az idővel felcsillanó pályázati lehetőségekhez igazodva fogalmazódtak meg. Még öregiskola baráti köre is alakult, a helyi vállalkozók pedig egyszer csak összeálltak és kicserélték az utcai homlokzat tönkrement ablakait. Egyszerűen a helybeliek nagyon szeretik az épületet, ha annak elbontása, vagy eladása akármilyen halványan is szóba került, az tiltakozást váltott ki, érzelmeiket kavart. A hasznosítási ötletek pedig mind közösségi, gyakran művelődési jellegű célokat tűztek ki. Végül – immár a 21. században – az önkormányzat kedvezményes kamatozású kölcsönt vett fel, melyből a teljes épület tetőszerkezetét, utcai homlokzatát és egyik szárnyát fel tudta újíttatni. Kádár Bálint tervező építész a Pompidou Központ és a cattolica könyvtár

épületéhez hasonló felfogással, a szerkezet látatásával oldotta meg feladatát; a hajdani tornateremből a tetőgerendákat láttató, háromszintes teremkönyvtár jött létre.

Az 1896-ban önálló várossá vált Cattolicában már ebben az időben is volt kölcsonkönyvtár, a munkásegylet helyiségében, de a városi könyvtár születési évének 1914-et tekintik, amikor az iskolai patronátus alapított könyvtárat az elemi oktatás és a kevésbé tehetős rétegek támogatására. Kalandos évtizedek multával a könyvtár magjának az az 1500 (1808 és 1960 között megjelent ismeretterjesztő és populáris) olasz kiadvány tekinthető, amelyet a második világháborúból megmentve az 1946-ban alapított szabadegyetem kapott. Így pillant vissza Cattolica könyvtár-történetére az „Egy könyvtár-központú választás” című fejezet, majd egy fél mondatral rövidre is zárja a történetet: a különféle ideiglenes helyek (a legutóbbi egy középiskolában volt) közötti vándorlást a kulturális központban való végleges kikötés zárta le.

Nagykovácsi művelődéstörténete ugyan még feltáratlan, ám eddigi ismereteink inkább amatőr színjátszásról, zenekarokról, az 1930-as évekből figyelemre méltó passió-játékokról adnak hírt; olvasás, könyv, könyvtár nyomaira még nem bukkantunk. 1952-ben persze létrejött a népkönyvtár, mely 1955-ben a régi sváb vendéglőből lett művelődési otthon egyik hátsó szobájában kapott helyet. Az 1978-as „községi krónika” feljegyezte, hogy az akkor 5800 kötetes könyvtár átmenetileg a párház egyik szobájába költözött. Végleges helyének elfoglalása előtt a több mint 20 ezer kötetes nagykovácsi könyvtár az általános iskola első emeletének hátsó sarkában szorongott...

A hetvenes évek végén és a nyolcvanas évek elején az események, projektek és megvalósítások egyedülálló koncentrációja jött létre, melyeket az az eszme kötött össze, hogy az ismeretek minden eszközzel való terjesztése stratégiai cél – írja a fejezet egyik szerzője, és ő is felele-

veníti az 1977-es regionális törvény szerepét a többcélú művelődési intézmények létrejöttének elősegítésében. A kitűzött cél tehát egy olyan tér kialakítása volt, mely alkalmas Cattolica közösségének kulturális fejlődéséhez szükséges dokumentumok megőrzésére és terjesztésére, amint az a közintézményeknek a társadalmi és polgári fejlődést elősegítő küldetéséből következik. Ezeknek a tereknek (melyek terveit 1979-ben mutatták be a nyilvánosságnak) azt az inter- és polidiszciplinaritást kellett lehetővé tenniük, amit a kulturális kommunikáció új formái megköveteltek. Ehhez adva voltak a részlegek, a könyvtár, a múzeum, a kiállítóterem, a fénykép-archívum, a fonovideóteka, azaz a különféle hordozók, a különféle nyelvezetek és a történelmi kutatások újabb forrásai (kép- és hangrögzítések, a fényképek és oral history dokumentumok formájában).

A lakosság folyamatos képzésének célja pedig azzal az óhajjal járt, hogy egy kisvárosban a nagy központokhoz hasonlóan teremtsék meg a kultúrához való hozzáférés lehetőségeit; azzal a kihívással, hogy bekapcsolódjanak a nagy kiállítások körébe, és hozzák létre a kultúra nemzeti és nemzetközi szakértőinek egyik találkozási pontját. Ily módon körforgás alakult ki a kultúrát előmozdító tevékenységek (mint a rendezvények, konferenciák) és azok marandó dokumentális nyomai (a rendezvények felvételei, a konferencia-kötetek) mint a kultúrát terjesztő eszközök gyarapodása között. A könyvtárat ebben a közegben az információ és a dokumentáció helyeként határozták meg, bármi legyen is az eszköz (beleértve az elektronikusokat és a kibertérben találhatóakat is), ami e cél elérésére szolgál.

Cattolica városi könyvtárának új otthonát tehát a fenti elvek és célok légkörében avatták fel 1983-ban. A könyvtár tágas szabadpolcos térrel rendelkezik, ahol az állomány Dewey tizedes osztályozásának megfelelően van elrendezve. Kialakítottak egy gyermekrészleget, amely 1991-ben meserészleggel bővült. (Ekkor ugyanis megvásárolták egy – pedagógiai szakértők közreműködésével készült – mesekönyv-kiállítás teljes

anyagát.) A helyismereti, helytörténeti tevékenységet inkább történelmi-etnográfiai szemlélettel közelítve a város és a környék gazdaságát és kultúráját meghatározóan befolyásoló fürdőhely-jelleg és a turizmus dokumentumait gyűjtik. Így jött létre „a fürdő-kultúra obszervatóriuma”, mely a könyvtári anyag mellett a fürdő-kultúrát jellemző tárgyi dokumentumokat is gyűjti. A könyvtár kvalifikált referenzszeméllyel, gazdag folyóirat-állománnyal és multimédia-gyűjteménnyel rendelkezik. Nagy terveik vannak arra, hogy a MystFest jelentőségét kihasználva „parairodalmi” különgyűjteményt hozzanak létre a bolognai egyetem bölcsészkarával együttműködve. (Jelenleg a könyvtár állományában több mint 11 ezer kötet „giallo”, egy különgyűjteményben 4000 sci-fi és 600 képregény-folyóiratcím található.)

A könyvtár informatikai megújulása 1988-ban vette kezdetét, a Servizio Bibliotecario Nazionale hálózatával kompatibilis Sebina szoftvert használva az első online katalógus 2003-ban vált a Romagnai Könyvtári Hálózat aktív részévé.

Nagykovácsi könyvtár- és közművelődésügyében a hetvenes-nyolcvanas években elvi megfontolások, nagy célkitűzések nem játszottak szerepet. Az általános iskola épület-bővítését (és a régi művelődési ház használaton kívülé válását) követően, az Általános Művelődési Központ létrehozásával a községi könyvtár beköltözött az iskolába, majd Klubkönyvtár elnevezéssel önállósulva látta el mind közművelődési könyvtári, mind népművelői feladatait, továbbra is az iskola helyiségeinek és berendezéseinek használatára szorulva. Az iskola – egyébként sem igazán alkalmas – színháztermének véglegesen két osztályteremre alakításával a település egyetlen nagyobb befogadó képességű terme az akusztikailag borzalmas tornacsarnok maradt (egészen az Amerikai Nemzetközi Iskola Nagykovácsiba költözéséig, annak kitűnően felszerelt színházterme ugyanis évente néhány alkalommal – szívésségből, illetve bérleti díj fejében – rendelkezésre áll). Egy régi ház meg-

vásárlása és faluházzá alakítása szerencsésen esett egybe a „Klubkönyvtár” új vezetőjének kinevezésével, aki nagy lelkesedéssel és szakértelemmel kezdte megtervezni egy új intézmény, a „Könyvtár és faluház” működését. Az Öregiskola fél épületének felújítása további lehetőségeit azonban idő előtti, váratlan halála miatt már nem tudta beépíteni elképzeléseibe. A 2006-ra elkészült felújított épületszárny nagyobbik termét a helyre éhesek azonnal birtokba vették: az üres falak között egybekötve filmvetítések, kiállítások, civil szervezetek és pártok rendezvényei, előadásai váltották egymást, a helyhatósági választások kampány-eseményei, a választások után a választókerület „egy irányba húzó” önkormányzati képviselőinek találkozója zajlottak. (A polgármesteri hivatal titkárságának egyre több munkát adott az igények összehangolása, a rendezvények és a használók nyilvántartása.) Ideje volt az új helyhez új intézményt alapítani. A 2006-ban megválasztott önkormányzati képviselő-testület témánk szempontjából (is) szerencsés összetételű volt: tagjai között a művelődésszervezés ügyének egy tudós kutatója és egy nyugalmazott könyvtáros is helyet kapott. Közreműködésükkel és az elhunyt igazgató szellemi hagyatékának felhasználásával Nagykovácsi önkormányzatának képviselő-testülete először az Öregiskolában működtetendő kulturális intézmény koncepcióját fogalmazta meg. Ennek során – reális pesszimizmusról téve tanúságot –nem reménykedett a másik épületszárny felújításához szükséges anyagiak gyors megszerzésének lehetőségében. Következésképpen úgy döntött, hogy a ténylegesen működő könyvtárt átköltözteti a neki szánt új, méltó helyre, ám nem mond le a „nagyterem” használatáról sem. Ezért (Urbán László szakértelmének és a Nemzeti Kulturális Alap némi anyagi támogatásának segítségével) a könyvtárt – mozgatható állványokkal – úgy rendezte be, hogy annak terme továbbra is elláthassa előadótermi funkcióit. Végül az önkormányzat Öregiskola Községi Ház és Könyvtár néven új intézményt alapított, mely tovább működteti a Faluházat, mint a kézműves foglalkozások színterét. A többcélú

közművelődési intézmény jelenleg két teremből áll: a kétszintes galériával rendelkező nagyobbik teremben kapott szabadpolcos elhelyezést a 26 ezres állományú könyvtár, mely feladatellátási szerződés alapján biztosítja a szomszédos Remeteszlős közkönyvtári ellátását is. Szolgáltatásai: helyben használat, könyv, játék, CD, DVD kölcsönzés, internethasználat, wifi, NAVA-pont, katalógusa az intézmény honlapján is megtekinthető (a Szirén rendszert használják). A mesesarok a földszinten, a kézikönyvtár a galérián található, a fiatalokat a felső szint egyik „lepeny-galériája” várja, a másikon a település sváb- és bányászmultjára emlékeztető kamara-kiállítások kaptak helyet. A felújított épületszárny kisebbik terme szolgál klub-összejevetelek, legfeljebb 50 fős hallgatóságú előadások, kamara-koncertek, kiállítások céljára, de házasságkötő-terem és az Önkormányzat tanácsterme is egyben. Szűkös lehetőségei ellenére az intézmény kézműves foglalkozásokat, táncházat rendez gyerekeknek és felnőtteknek, családi napokat, egészség-napokat szervez, klubjaival a legkülönbözőbb korú és érdeklődésű lakosokat szólítja meg. Megnyitásának évfordulóját minden évben egész napos rendezvénnyel, a legtöbbet kölcsönző felnőttnek és gyermeknek járó „könyvfaló-díj” átadásával ünnepli. Lehet, hogy a huszonötödikre majd kiadvány is készül?

Van-e tanulság? A mennyiségi összehasonlítás nehéz, mert egyes adatok másként szerepelnek a kötetben és másként Cattolica honlapján, és értelmetlen a két ország eltérő történelmi, gazdasági adottságai miatt. Mint láthattuk, az 1970-es évek olasz központi és regionális törvénykezése nemcsak szabályokat és kereteket, hanem lehetőségeket és anyagiakat is biztosított; a magyarországi jogalkotásra ez kevésbé jellemző. De értelmetlen a két település jellege miatt is. Cattolica tradicionális fürdőhely, és egyúttal perifériális kisváros, mely célul tűzte ki, hogy lakosságának a nagy központokéhoz hasonló lehetőségeket biztosít. Nagykovácsi először sváb, majd bányász, végül „téesz” falu jellegét veszítette el, ma óhatatlanul kertvárosiasodó agglo-

merációs település, ahol fővárosi igények lépnek fel a „falusi” lehetőségekkel szemben, vagy fel sem lépnek, hiszen kielégíthetők benn a városban. Ugyanakkor Nagykovácsi fő vonzereje, csendes zsákfalu volta, természeti környezete egyben gazdasági hátránya is: természetvédezt területére sem ipari, sem logisztikai létesítmények nem települhetnek. Ráadásul mérete rendre kizárja a kulturális fejlesztéseket támogató pályázati lehetőségekből.

Ami összevethető és elgondolkodtató, az a felfogás hasonlósága: nevezetesen, hogy a kultúra teremtésének, fejlesztésének, hozzáférhetőségének és terjesztésének minden eszközt egységes egésznek tekintik. Nem az eszköz, a módszer az, ami elválaszt, hanem a cél, ami összeköt. Cattolica példája szerint (és a kötet szövegeiből következtethetően Olaszországban) az íróasztali (és jogalkotói) elmélet és a gyakorlat összhangban van (volt) ebben a kérdésben. Magyarországon egyrészt ott az ősi ellentét, mely az (általános felfogás szerint) introvertált könyvtáros és extrovertált népművelő között van (mi, Kovács Máté tanszékének gyermekei hogy lenéztük a Maróti-féle „tansámlit”, és éppen oly méla utálatlalt fogadtuk a bevezetést a népművelés elméletébe, mint ők a könyvtári alapismereteket). Meg is sértődött mindkét fél, amikor 1997-ben egy törvényi szabályozás alá kerültek, és még alig egy-két éve is azt hallottam, hogy a művelődésszervező közösség milyen izgatott rettegéssel várta a minisztériumi főosztályvezetői kinevezést, nem a személyek, hanem a szakmai hovatartozás miatt. Másrészt, nálunk mintha az

elmélet és a gyakorlat között nem lenne meg az összhang, pontosabban, mintha időben elcsúsznának egymástól. Annak idején az „íróasztal mellett született” általános művelődési központ bukott meg a gyakorlatban. Jelenleg viszont – tessék csak az intézményi címtárakat átfutni – egyre több a Nagykovácsiéhoz hasonló „és” intézmény (művelődési központ és könyvtár, könyvtár és művelődési, vagy falu, vagy közösségi ház stb.). Az „íróasztal mellett” pedig következetesen elkülönítve kezelik a könyvtárat és a „házat”, a szakfelügyeleti vizsgálat még kifogásolja is, hogy a művelődési intézmény feladatai között helyi szabályzat nevesíti a könyvtári alapellátást. Jelen sorok írója a nagykovácsi Öregiskolában nemrég létrehívott egy helytörténeti klubot. Ennek keretében az első néhány alkalommal digitalizált régi fényképeket vetítettünk, és a nyugdíjasok régóta aktív klubjának segítségével számos nagykovácsi helyszínt, számos nagykovácsi család régi és mai tagjait sikerült azonosítani. Ugyanakkor áttekintettem a könyvtár helytörténeti állományát, és elkezdtem begyűjteni a jelenkori emlékek hiányzó darabjait, így például az elmúlt húsz év helyhatósági választásainak helyi szórólapjait, a helyi pártszervezetek civil szervezetek, alapítványok rendezvényeinek meghívóit. Most már csak az a kérdés: én most akkor kétféle tevékenységet végzek? Azt a (papíron) havi húsz órát, amit ezekre fordítok a könyvtár vagy a közművelődés rovatban kell-e nyilvántartani?

Mohor Jenő